

MANDANGO YE NA NDO TI MAMA NGUINZA TÍ LETA TI BÊ AFRIKA

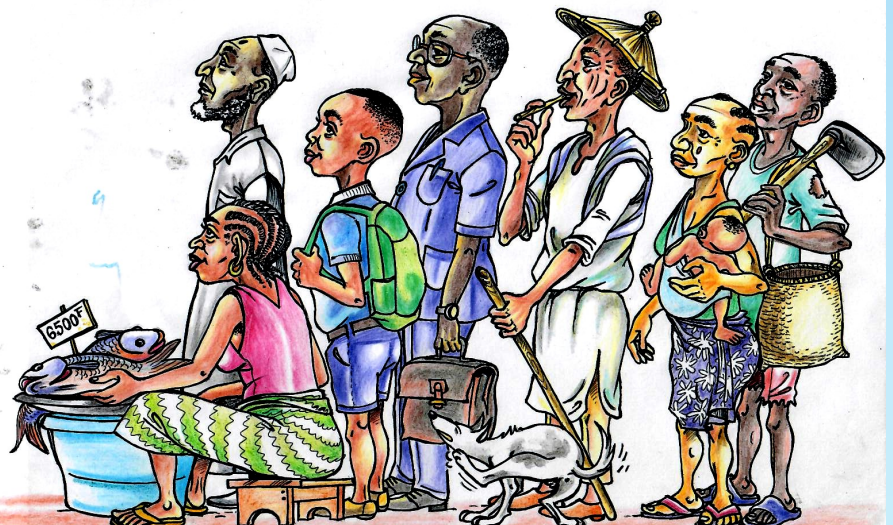
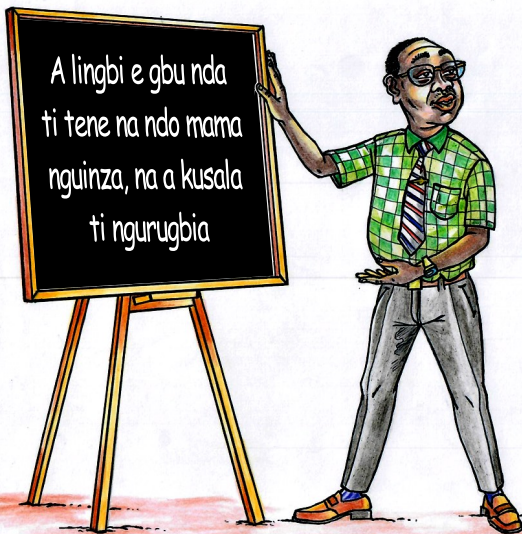
Baba, mama guinza ti kodro ayeke nyen ?

A ita koli, na wali. Ambeni genê a londo na Bangui ti ba é. Fédé kékéréké, ala yeke vunga sangô na é na ndo ti mama guinza ti kodro

A lingbi e gbu nda ti tene na ndo mama guinza, na a kusala ti ngurugbia

Mama guinza ti leta ayeke amosoro nga na nguinza so leta a mu ti sara na kusala ti kodro

NDO KUA YENDA TI MAMA NGUINZA

A SARA MBENI BUNGBI NA NGU 2024 NA NDO KUA YENDA TI MAMA NGUINZAA TI LEKE GERE TI TENE NA NDO TI KUSALA SO AYEKE SARA NA MAMA NGUINZA TI NGU 2025

Vunga ngo a sangô na ndo mama nguinza ti ngu 2025 a mu lege na ndokua ti nguinza na mama nguinza nga na ti Unicef ti gué na ya ti akodro ti Nola, Berberati, Bouar, Bambari, Sibut nga na Pissa.

Tené ti bê ti ala na ndoni ayeke so wa?

Mbi ba gba ti azo a londo ti fa bibê ti ala. Azo kue a aye ti hinga yé mingi na ndo ti mama nguinza ti kodro

Biani, amaseka, akota zo ti ndo kua, awa dengo buzè, azo so a mu lini ti na ya ti abungbi ndé ndé a fa so tenê ni a gbu be ti ala.

Na ala hunda atenê mingi

E ba so agbâ na akungba so a fa na yé na azo ayeke mingi pepe. E hunda ti tenè ayô wungo ni na nduzu.

Nga, ayeke nzoni a yô na nduzu wungo ti akodro so e gué da ti fa ye na azo na ndo mama nguinza.

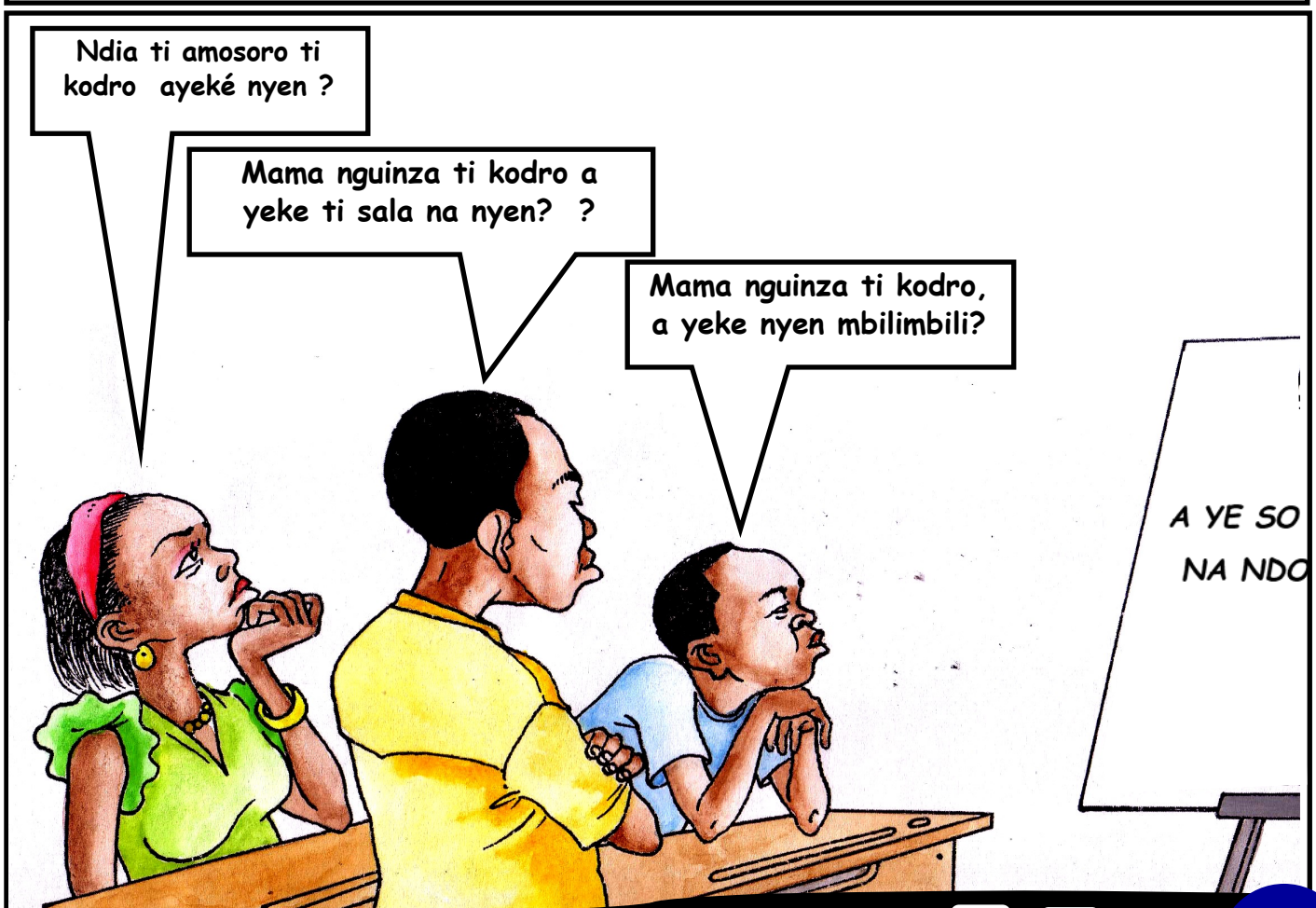
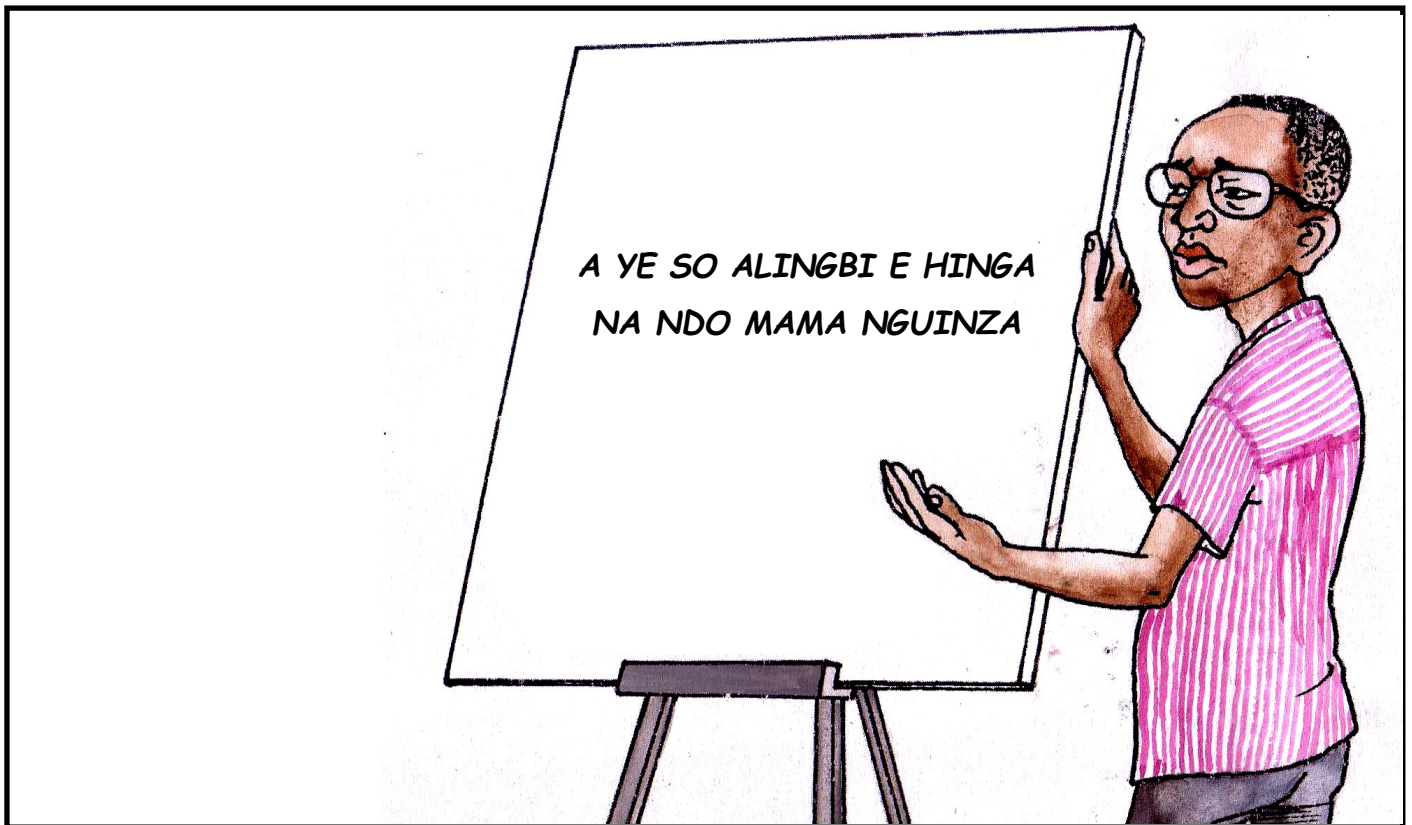
Ala hunda nga ala tenè, ayeke nzoni ti gue na ndo so ala sara kua so da ngu oko oko ti fa tene na do ti mama nguinza.

Na mango ala, mbi bâ so ala ye kusala so mingi. Ti ngu so, ayeke leke kapa ti kusala so na lege ti wamungo maboko na e UNICEF.
Fade e kiri ti gué ti ba ambeni gbata na akodro.
Mê ti fadé so zia e gi ti hinga nda ti tenê ti Mama nguinza

Kozo mbage ni : Ndia ti amosoro ti kodro

1

Ndia na ndo mama nguinza, na amossoro ti kodro ayeke nyen?

Ndia na ndo ti mama nguinza nga na amossoro ti kodro ayeke abungbi ti a ndia so a wabada alezo a soro ni, so a mu lege na ngurugbia ti sara kusala na mama nguinza ti leta alingbi na hungo ti nguinza so ayeke futa, nga ayeke wara na ya ti a ndokua nde nde ti leta.

Na ya ti buku so a wara a mbage usé:

Kozo mbage ni

Na ya kozo mbage ni so awara a yanga so a wabada alezo a mu na ngurugbia ti rokoto a nguinza na ndo nde nde, ti rokoto a impôt, douane na yé so afuta na amossoro ti gbe ti sese, gbako nga so a aye so leta ayeke futa ni.

Use mbage ni

Use mbage ni afa wungo ti nguinza na ndokua ti leta oko oko so ayeke sara na kua

Mbi gbu guere ti ala ita wali. Popo ti ndia ti mama nguinza ayeke okè?

Amara ti ndia na ndo ti nguinza, nga na amosoro ti leta

Amara ni ayeke ota na Bé Afrika

1. Akozo ndia na ndo ti nguinza nga amosoro(LFI)

Ayeke andia so afa amosoro na anguinza so leta ayeke futa teti ngu oko .

A leke ni nga a soro ni ti sara na kusala teni nze (12)..

2. Ndia na ndo ti nguinza nga na amosoro so a leke ya ni (LFR).

Lo hunda ti tenè a gbian yâ ti kozo ndia na ndo ti nguinza na amosoro na yâ ti ngu ni

A leke ni na yâ ti ngu ni na a sara na kua na yâ ti ti tanga ti anzè ti ngu ni.

3. Ndia ti lekengo yé

- Lo yeke bâ ndo na ndo ti aye so asara na nguinza ni na yâ ti ngu ni, lo yeda na kangbi so ayeke na popo ti aye so asara ni na nguinza ni so afa ni na yâ ti kozo ndia mama nguinza na amosoro ti kodro. Tongana lege ayeke da, a zia ambeni ye na ndo ni na yâ ti ndia ti nguinza na amosoro ti kodro so a leke ya ni.

- Pialo ni so a leke ni na ndokua ti mama nguinza na amosoro na hunzingo ti ngu ni.

- Lo yeke tokua ni na a wabada alezo na ngoi so lo zia ni na ndo mesa ti lo a ndia na ndo ti mama nguinza na ti a mosoro ti kodro.

Mama nguinza ti leta Zia e zi nda ti tenê ni

Mama nguinza ti leta : wala mbage so andu wungo ti nguinza so ndia na ndo mama nguinza na amosro ti kodro so ayeke ye ti kua so a mu lege na ngurugbia ti leke akapa ti lo, lege ti konomi, dutingo ti azo, nga na aye ti nguia na aye ti ndara.

Lo fa nga so leta alingbi ti wara nguinza ti futa a nzene nzene kusala ti tene awa bête Afrika a duti nzoni.

Na ya mama nguinza ti leta ayeke wara:

- Mama nguinza so andu a nguiza kue so lo leke ti wara nga na nguinza kue so lo yeke futa na yâ ti a ndokua nde nde ti leta;
- Afa nga ambeni nguinza so a mu tu futa na ambeni ye.

Mama nguinza ti kodro ayeke mbeni lege so ap-kingba pepe nga ti fa na gbâ ti azo aye so ayeke na ya mama nguinza nga na mosoro ti kodro.

Mama nguinza a zia na glele lo aye so :

- Ti fa na amolenge ti kodro a tenê so ayeke na yâ ti ndia na ndo ti a nguinza na amosoro ti kodro so ayeke mbeni agbakuru so afa tene polele na ndo ti nguinza na mosoro ti kodro;
- A mu lege ti sara ye nzoni na mama nguinza ti leta;
- Ti zingo na ya bête ti azo nzara ti mu mbage kue na sarango kusala nzoni na anguinza na amosoro ti leta.

A KOTA PKENGBA TENE TI MAMA NGUINZA

ATENE TI MAMA NGUINZA ANDU AYE OMENE :

1. A tene na ndo mama nguinza na ya ngu oko oko

A soro mama nguiza ti leta ti sala na kousala tene ti ngu oko wala anze 12

2. A tene na ndo mama nguinza so ague oko

A nguinza kue zo a rokotoni wala so afuta na aye alingbi ti sũ ni na ya mbeni bũku si aHINGA yé nzoni na ndoni

3. A tene na ndo mama nguinza alingbi têtê :

A nguinza nzo leta arokoni lâ si ayeke futa na aye

- *Alingbi ti grisâ na ti zi ye oko pepe na ya ti anguinza so ayeke rôkoto wala ayeke futa na aye*
- *A mosoro so a wara ni na ya mama nguinza ti leta alingbi ti futa na ambeni ye nde pepe*

4. AYE SO AYEKE DUTI OKO

A mosoro so awarani nga na anguinza so aleke ti futa na aye alingbi ti dũti oko (Alingbi nêngo ti mama nguinza aduti oko)

5. YE SO AYEKE NDE NA YA MAMA NGUINZA

Ayeke kangbi kete kete anguinza a hunda ti defâ ni ti sara na a kusala.

6. SARANGO YE NA LEGE NI

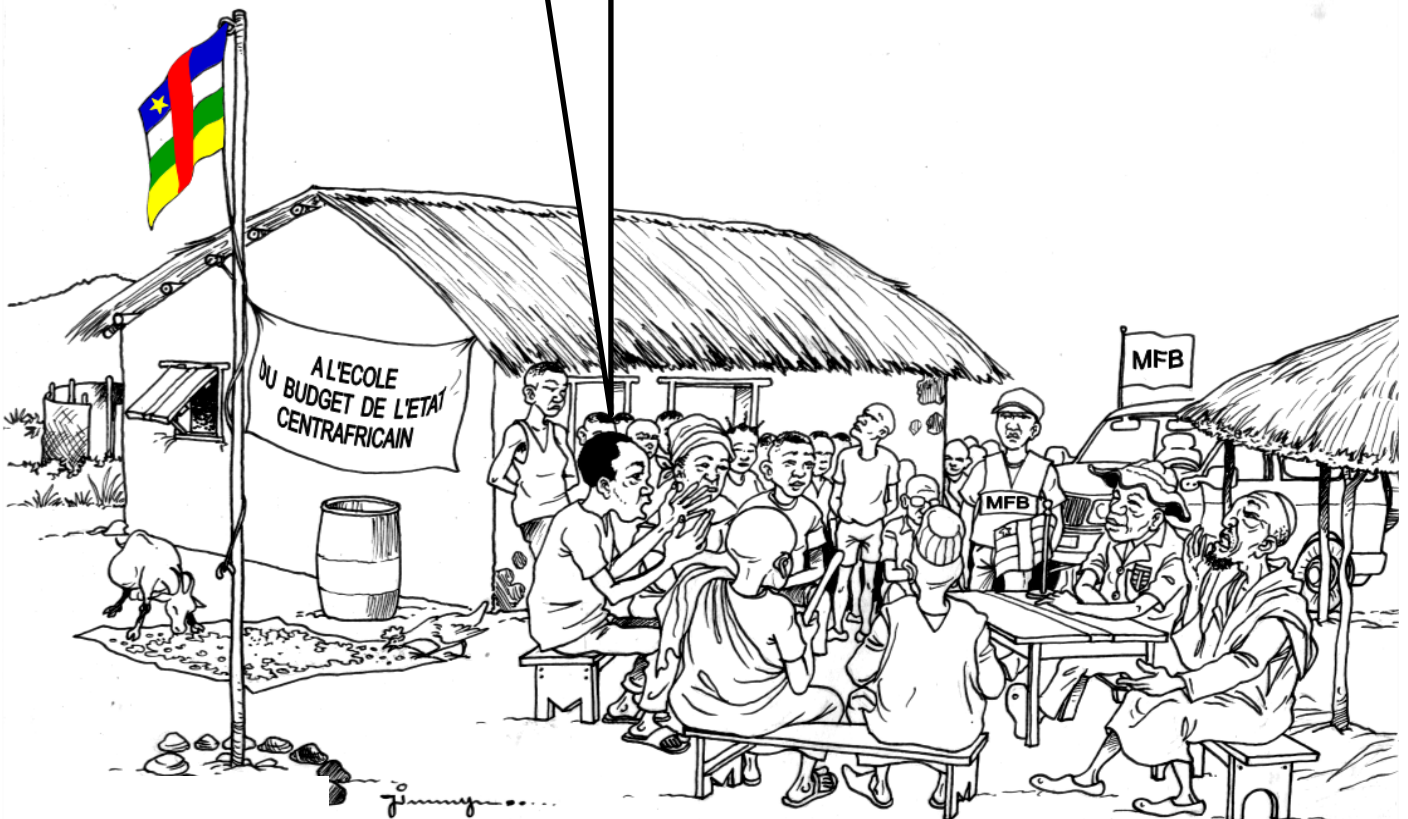
Ayeke na lege ni ape ti yâ na dũzu wala ti kiri na gbeni amosoro ti mama nguinza ti leta.

So ayeke sarango ye na lege ni.

Tongana azi aye kue so afuta ni na yâ ti aye kue so awara na ya ti mama nguinza ti leta, a iri ni « Solde budgétaire »

Tongana a futa ahon aye so awara ni, a iri ni « déficit budgétaire ».

Tongana aye so afuta ayeke na gbé ti aye so awara ni, a iri ni « d'excédent budgétaire ».

A kota lege ti mama nguinza (SB) = A nguinza so a wara - A nguinza so a depensé ni

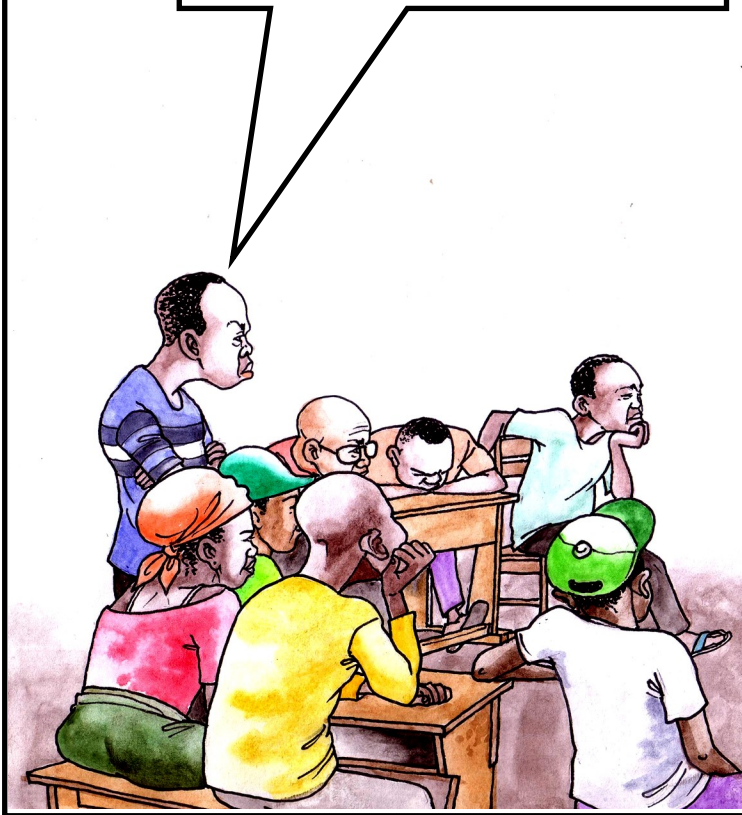
Si $SB > 0$ → A kota lege ti nguinza so a goue na ndouzou

Si $SB = 0$ → A kota lege ti nguinza so a louti bague na bague

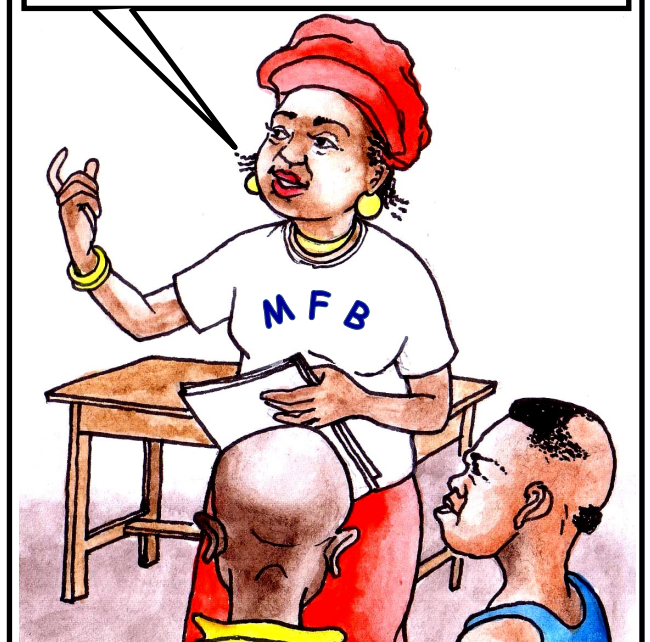
Si $SB < 0$ → A kota lege ti nguinza so a manke

Aye nde nde so andu mama nguiza ti leta

Ambage nde nde ti mama nguiza ayeke nyen ?

Mama nguiza ayeke na ambage nde nde mingi:

3-Aye so andu nguiza nga na mosoro

Mama nguiza ayeke mbeni gbakuru so a mu lege ti rokoto a nguiza, nga ti sara kua na ni.

Alingbi ti ba wala mosoro ti krodro ague na li ni, wala a ti na gbe ni.

Mama nguiza ayeke fa ndo so a rokoto amosoro ti leta da, nga tongana nyen si ayeke sara kusala

1-Aye so andu nzoni tambela ti kusala

Mama nguiza ayeke sara aye mingi, ayeke gbakuru ti kua so aleke ti sara na yâ ti kodro aluti na ndoni.

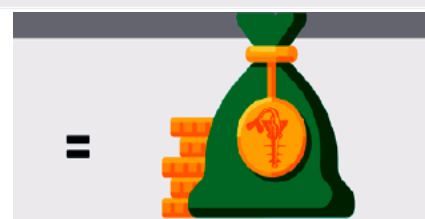

2-Aye so andu tene ti ndia

Mama nguiza so ngurugbia aleke ni, na awa bada alezo ayeda na ni, nga gbia ti kodro a su maboko na gbe ni, na ngurugbia a sara kua na ni

Revenus

4-Mbage so andu konomi

Mama nguinza ti leta ayeke mbeni gbakura so ayeke fa tongana nyen la konomi ti kodro ayeke tambula. Nga aye so ngurugbia a soro ti sara kozoni.

Tonga so mama nguinza a fa lege so leta asara kua na konomi na yâ ti kete ngoi, nga na yâ ngo so ayeke ga.

5-Mbage so andu poroso

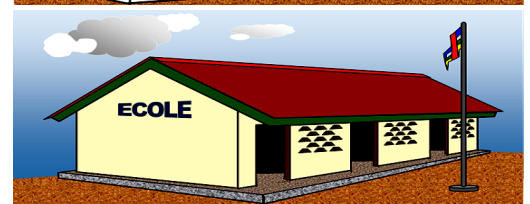
Mama nguinza afa na gigi poroso ti ngurugbia so amolenge ti kodro so a soro na lege ti bada alezo a mu maboko ti tene aye a tambela nzoni.

Nga afa so a wabada alezo a mu maboko na ngurugbia alingbi na a kapa ti kusala so kue aleke ni ndali ti nzoni duti ti ala.

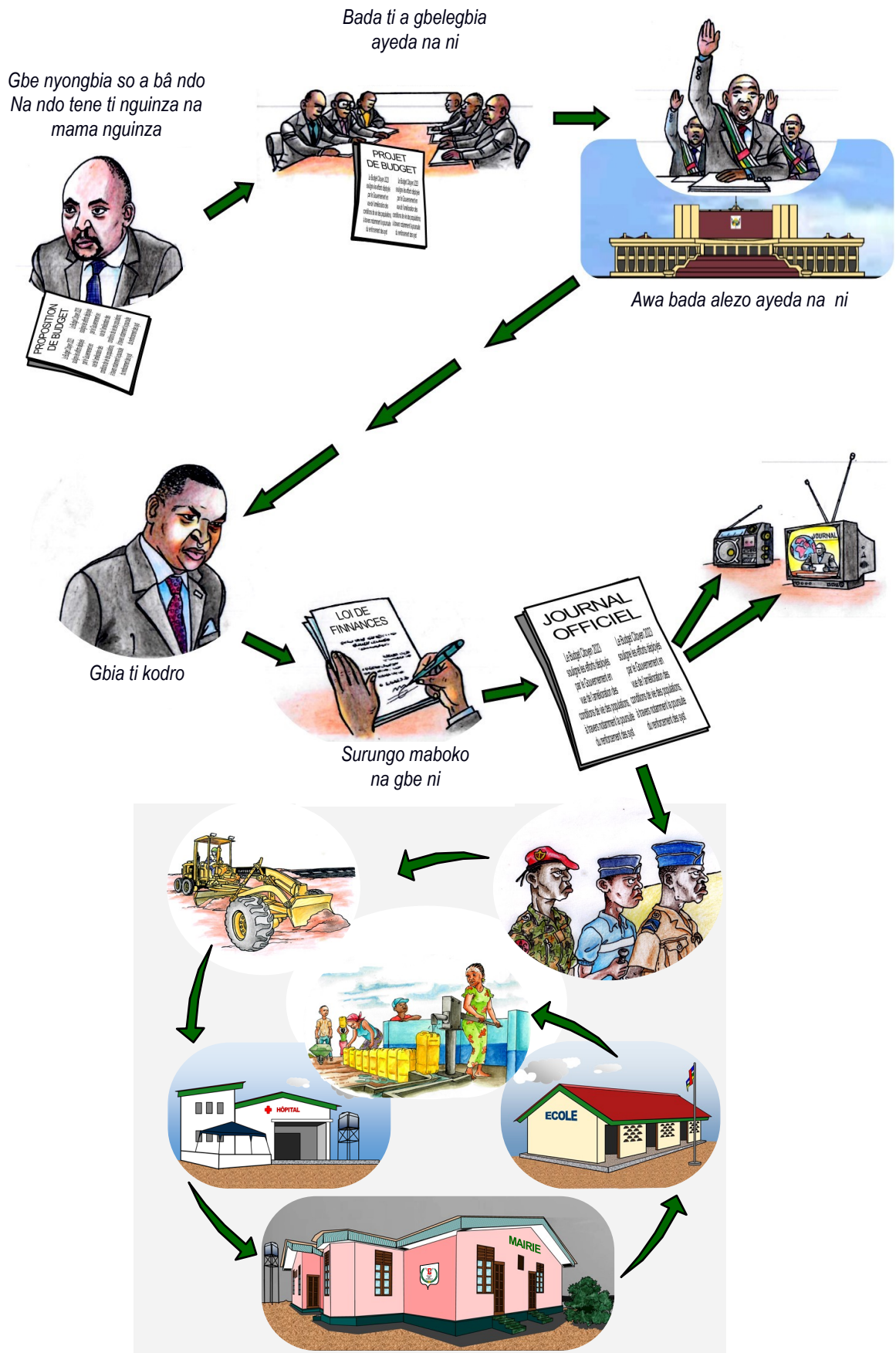

6-Mbage so andu dutingo ti azo

Mama nguinza afa na gigi bibe ti ye so ngurugbia aye ti sara ndali ti sê duti ti azo, na lege ti lekengo da mandango mbeti, da nganga, ngu ti nyon, wala a mbeni ye nde nde, nga si zo oko oko awara nzoni na lege ni.

Lege so aleke na mama nguinza

I : LEGE TI LEKENGO MAMA NGUINZA TI LETA

Kozo gbele gbia a tokua mbeti

- * Na pekoni so ahinga wungo ti amosoro ti leta kue awe, kozo gbele gbia a su mbeti na gbe nyon gbia oko ti fa na lo aye so lo besoin ni ti sara na kuasala ti lo.
- * Lo fa tongana nyen la ayeke sara aye ni alingbi na bango ndo ti ngurugbia.

Fango lege na ndo ti akonomi nga na akoforo

- * Fango lege na ndo ti konomi na koforo afa dutingo ti konomi ti kodro na yâ ti ngu so i yeke da, nga ngu so ayeke ga.
- * Maïngo ti konomi so afa ni na yâ ti mbeti ti fango lege na ndoni ayeke mu maboko ti fa amosoro, akoforo so yeke ku ti wara ni na lege ti a ndokua nde nde ti nguinza.

FANGO LEGE NA NDO MAMA NGUINZA

- * Fango lege na ndo mama nguinza ayeke wungo ti nguinza na lege ti poroso ti mama nguinza ti leta.
- * Fango lege na ndo ti mama nguinza ayeke lege ti wara nguinza mingi, na nga aye so leta a sara kozoni ti wara ndali ti maïngo ti konomi, na nga ndali ti nzoni duti ti azo kue.

**Ayeke na lege ti fango lege so si ayeke bâ maïngo
ti mama nguinza**

I : LEKENGO LEGE TI MAMA NGUINZA TI LETA

Hasango nga na yengo da na pialo ti mama nguinza

* Na pekoni so asara abungbi na ndo ti mama nguinza, gbele gbia so a bâ ndo na ndo ti akoforo na mama nguinza ayeke fa pekoni na bungbi ti ngurugbia. Tongana ala fa bibê ti ala na ndoni awe, fade so asara mbeni kozo pialo ni.

* Fade a tokua ni na mesa ti awabada alezo si ala hasa yani, nga ti soro ni na lege ti vote.

Awa bada alezo a soro ndia ti mama nguinza ni

* Tongana awabada alezo a soro mama nguinza ni awe, aga fadeso mbeni ndia ti nguinza na ti mosoro. Na pekoni gbia ti kodro a su maboko ti lo na gbe ni, nga a vunga ni na ndo kue si azo athinga ni.

Sungo maboko, nga na mbela ti gbia ti kodro

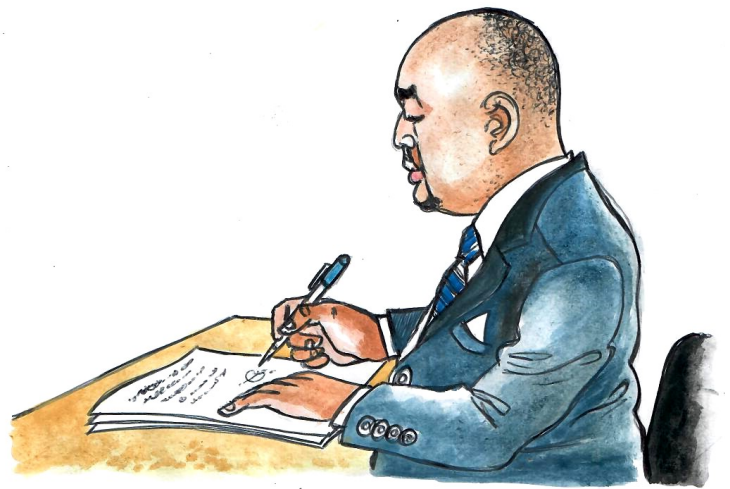
* Na pekoni so awabada alezo a soro na aye-da na mama nguinza ni awe, gbia ti kodro a su maboko na gbeni na avungani na do kue.

* A tenê so gbia ti kodro asu maboko na gbe ti mama nguinza, na a vunga ni na ndo kue

I : LEKENGU LEGE TI MAMA NGUINZA TI LETA

Ziango na sese mama nguinza

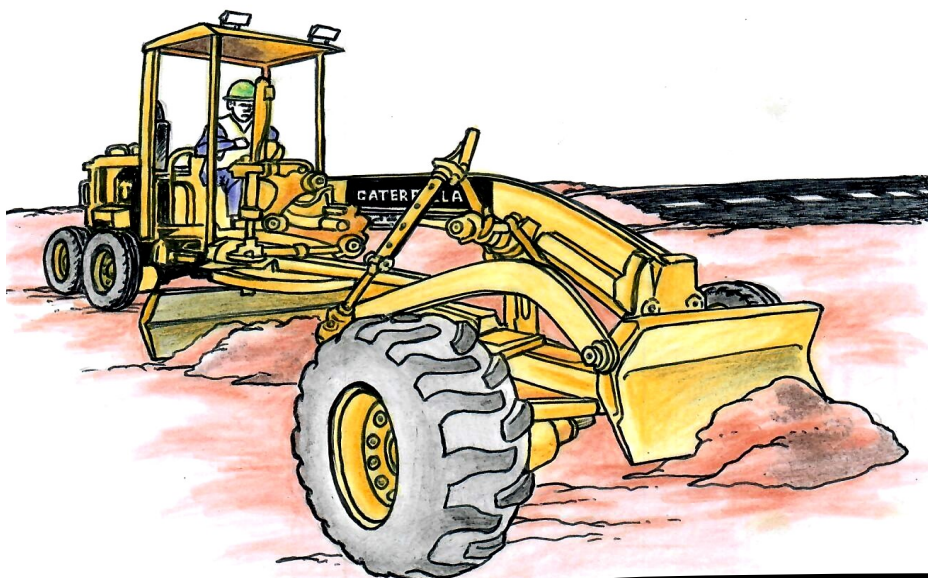
* Na pekoni so awabada alezo ayeda na mama nguinza ni awe,nga gbia ti kodro asu maboko na gbeni. Ndokua ti mama nguinza na ti amosoro a mu yanga na ndokua nde nde ti sara kua na ni ti rokoto anguinza, nga na ti futa aye so aleke na lege ni so.

Aye wala aleke ti futa ni ?

Aye so afuta ni na lege ti mama nguinza :

- ◇ Ayeke anguinza so arô ni na andokua nde nde, na afuta na aye ni na lege ti mama nguinza ;
- ◇ Hungo ti nguinza so a mu ti tene andokua ti leta nde nde a tambela;
- ◇ A nguinza so amu ti sara na kusala ti leta so aga na mosoro, wala ti sara si azo kue aduti nzoni

FANGO YE NA NDO MAMA NGUINZA TI NGU 2025

- Aye so alingbi ti sara ni na ti zia na ya ni
- A kota ye wa ayeke fa lege na mama nguinza ti ngu ni
- A kota ndia na ndo ti aye so afuta na a impôt na aye so afuta ni pepe
- Aye so aga na nguinza, wala koforo na ya sanduku ti leta na ngu 2025
- Aye so leta ayeke futa na ngu 2025 ayeke nyen?
- Tongana du ayeke da na popo ti nguinza so awara ni na so afuta na aye, ayeke kanga ni tongana nyen ?

- * Aye so a nguru ni
- * Aye so alingbi ti bâ ti sara ni na ti leke ni
- * A kpale so alingbi ti si
- * A kota fango lege
- * A ye so alingbi sara kozoni na yâ ti mama nguinza ni
- * Aye so a leke na ndo ti adroit, taxe nga na futango impôt na douane
- * Aye so aleke ti rokoto a nguinza so impôt ayeke na ndoni ape

- * A nguinza so abungbi ni na ya mama nguinza
- * A nguinza kue so afuta ni
- * Du wala ye so a manke na ya mama nguinza
- * Ngurugbia ayeke sara andé nyen ti wara nguinza so kodro ayeke na ni apé ?

AYE SO A BUNGBI TI LEKE NDALI TI MAMA NGUINZA TI NGU 2025

Ti leke mbeti ti mama nguinza ti ngu 2025, ngurugbia a bibê ti lo mingui na ndo ti aye ndé ndé so asi, na ta pandé, tene ti konomi ti dunia, na ti ya ti kodro ni, lekengo ya ti ndokua ti wa ti dada, nga na tene ti kpenga siriri na sê duti.

Ngurugbia ayeke ku ti wara ngudangbu de 345,20 ti nguinza ti francs CFA:

* Guengo na li ni ti a mosoro wala PIB de 3,1%

* Guengo na li ni ti a nguinza wala inflation 3,4%

* Mama nguinza so a ti na gbeni 1,1% PIB

* Nguinza so a rokoto ni, aligbi Ngbundangbu 22,5 na so a gué na li ni 13,85%.

Ye oko, aye kue so a leke ti sara alingbi pepe ti ga ta tenè na ya ti ambeni yé ndali ti :

- sê duti so alingbi tia na ya ti kodro;
- Tene ti akpale ti nguinza so asi na aga ngangu na ndo dunia mobimba;
- Kpalé ti bira ti Russie-Ukraine;
- Bubango ndo ti aye so anguru e ;

- Ngere ti amosoro ti Bê Afrika na ti akodro ti dunia so a kiri mingi na gbeni;
- A kpale ti bira na mbagé ti akodro so lâ alondo da:

AKOTA FANGO LEGE NA A KOZO YE SO ALINGBI TI SARA NA YA MAMA NGUINZA TI NGU 2025

Ngurugbia aye ti tene poroso ti mama nguinza a gue lege oko na pialo ti maingo ti kodro (PND) na lege ti mungo maboko si ambeni pialo, nga na na futango kapa ti a kusala .

Nga ndia na ndo ti amosoro ti kodro alingbi ti sara si aye a mai nzoni, lege ti azo nga na akoforo a gue na li ni.

Tenê ti mama nguinza aluti mingi na ndo ti rokotongo anguinza, amosoro tongana, taxe, impôt, na mbeni lege so a yapu si azo alingbi ti futa ni hio.

Na lege ti futango a yongo, fade ngurugbia ayeke sara si aye ni a kiri nzoni.

- Kekengo gere ti mama nguinza ti kodro ayeke mbeni ye so ngurugbia a zia na kozo ndo ti tene aye a tambela nzoni na nga polele.

Ni la, ndo kuasala ti gbê yon gbia ti amosoro nga na ti mama nguinza a zia na sese lege ti sarango kua na akampûta na ya ndokua nde nde ti lo, na tapandé:« Sim-ba, Sydonia world, e-tax, Patapolele.

AKOTA FANGO LEGE NA A KOZO YE SO ALINGBI TI SARA NA YA MAMA NGUINZA TI NGU 2025

Aye so aziani kozo ayeke aye so a mu maboko na kota maïngo na ya ti aye kue. Mara ti maïngo so ayeke si azo awara kua ti sara, nga a kiri na peko tene ti yerê na nzinga. Na ya ngu 2025, fade ngurugbia ayeke tiri ti leke tene teti nzoni na sêduti ti azo, ti sara si tene ti batango anyama, kua ti ya-ka, lekengo alege, fango mbeti, konomi a nga na ambeni ye gue na li ni.

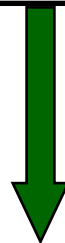
Tenê ti sê duti

- Ti kpengba tenê ti siriri, na tenê ti kiringo na a ngombe, nga na kusala ti DDDR.

Tenê ti konomi

- Ti leke nzoni alege ;
- Tenê ti wa ti dada;
- Ti leke aye nzoni na ya ti a gbata nga na akodro;
- Ti sara si kua ti ayaka na batango anyama a maï ;
- Ti mu maboko na maïngo ti konomi.

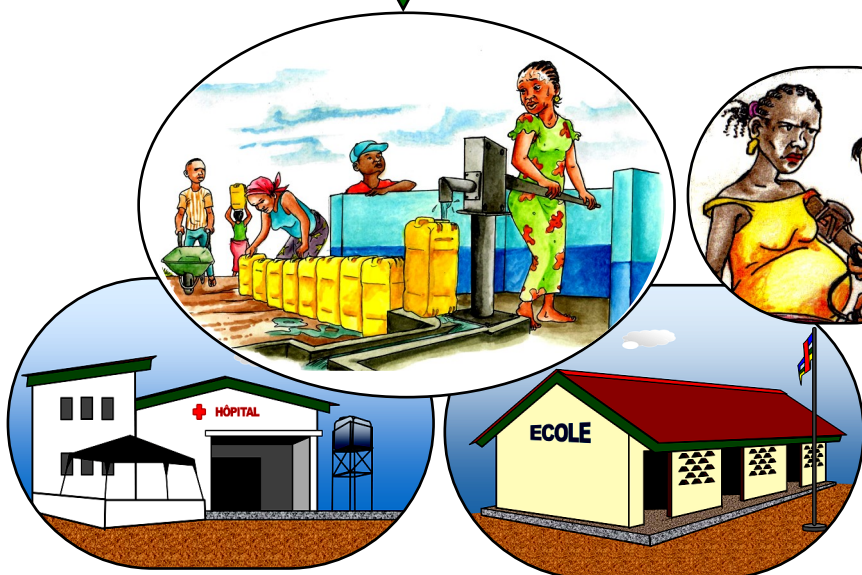
AKOTA FANGO LEGE NA A KOZO YE SO ALINGBI TI SARA NA YA MAMA NGUINZA TI NGU 2025

Na ndo nzoni duti ti azo

- ti maï tene ti sêni ;
- ti leke tene ti fango mbeti si a ga nzoni, nga na a ndokua ti fango mbeti;
- ti sara ti a molenge kue a gue na da mandango mbeti;
- ti leke tene ti mandango kua ti maboko a maï;
- ti mu nzoni ngû ti nyon na wa ti dada na azo;
- ti sara si a masseka koli na wali a manda a lege ti nzoni kode ti kusala, ti maï konomi.

Na ndo tene ti nzoni sarango ye na lege ti konomi, nga na tene ti nguinza

- A leke ti bâ ndo nga ti sara si tene ti nguinza a ga nzoni na lege ti sarango kusula na lege ti a gere ti aye kue so a zia ni na sese ;
- ◇ Ti kono lege ti rokotongo nguinza ti impôt
- ◇ Na ti sara kua na lege ni na nguinza

AKOTA WUANGO TI AYE NA YÂ MAMA NGUINZA TI LETA

Amosoro so ayeke na yâ mama nguinza ti leta (PLF) ti ngu 2025 alingbi na gbundangbu 345,20 ti nguinza ti F CFA. Akangbi yâ ni na lege ti amosoro so awara ni na yâ ti kodro, na ti so alondo na akodro wandé.

Akangbi yâ ti amosoro ti kodro ti é na lege so:

Ndokua yenda ti Douanes na ti Droits Indirects : Ngbundangbu 72,51 milliards ti nguinza ti FCFA ;

Ndokua yenda ti Impôts na ti Domaines : Ngbundangbu 70,34 ti FCFA ;

Ndokua yenda ti Trésor na ti Comptabilité Publique : Ngbundangbu 40,053 ti FCFA.

Amosoro so alondo na akodro wandé: Ngbundangbu 160,20 ti FCFA

Akangbi yâ ni tonga so:

-Maboko so amu ndali ti mama nguinza : Ngbundangbu 27,300 milliards ti FCFA

-Maboko so a mu ndali ti apialo: Ngbundangbu 132,90 ti FCFA,

-mungo maboko na apialo: Ngbundangbu 125,400 ti FCFA

- na Abon: Ngbundangbu 7 500 milliards ti FCFA .

Aye kue so adoit ti futa ayeke ngbundagbu 365,92 ti FCFA, na akangbi yâ ni tonga so :

Aye so afuta na lege ti nguinza: 22,00 ngbundangbu ti FCFA ;

Aye so ayeke futa lakue : 211,02 ngbundangbu ti FCFA ;

Aye so afuta ndali ti maïngo ti kodro : 141,88 ngbundangbu ti FCFA.

Teti ngu 2025

Mama nguinza ati na gbeni na ngbundangbu: 20 717 975 000 ti FCFA.

Ti hunzi na ni, ye wa alingbi e manda na e bâta ni na ndo tenê ti mama nguinza ti ngu 2025.

Amosoro ti akodro wande

Amosoro kue so awarni na lege ti mungo maboko ti akodro wande alingbi na gbudangbu 131, 34 ti nguinza ti F CFA na alingbi na 45,00% ti a nguinza kue so arôktoni. Akangbi yâ ni tonga so :

Maboko so amu ndali ti mama nguinza Ngbundangbu27,30 ti FCFA ;
Mungo maboko na apialo:Ngbundangbu125,40 ti FCFA ;
Na Abon ndali ti apialo: Ngbundangbu7, 50 ti FCFA .

A depense so letâ a zia na gbele lo ti sara ngu yâ ti ngu 2025 :

Aye kue so lingbi ti fûta na yâ mama nguinza a ndu aye so a doit ti fûta ndali ti nzoni tambela ti a ndokua nde nde ti leta. Ti ngu 2025 akangbi yâ ni tonga so:

Lekerengo a depense na molongo ni (na saki mingui ti nguinza ti kodro ti é)

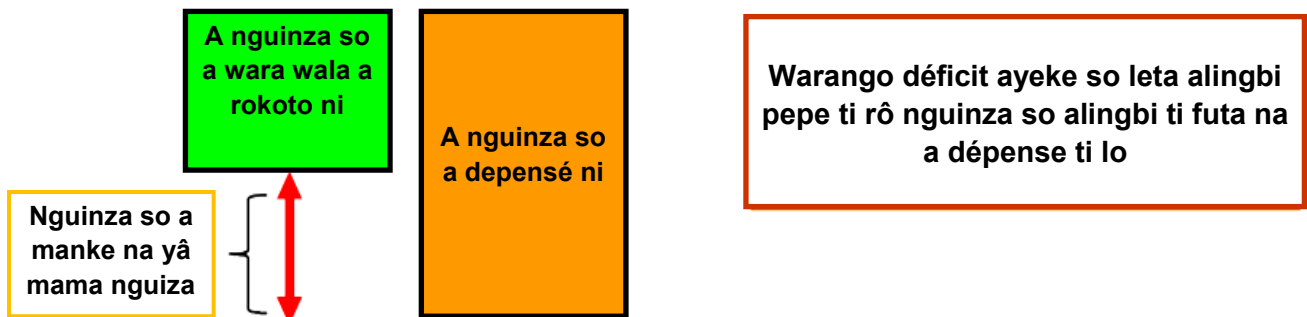
	Aye so a bungbi ni na ngu 2024	PLF 2025	A mbeni biango ye	Biangô ti aye na lege ti %
Aye so lingbi a fûta ni kozo	201 584 223	211 016 005	431 782	0,21
Aye so afûta na lege ti nguinza	15 237 380	22 001 970	6 764 590	44,39
Aye so afûta ndali ti awakua ti leta	96 169 056	102 054 215	5 885 159	6,12
Aye so afûta nadali ti akua nde nde so asarani	47 986 577	45 494 779	-2 491 798	-5,19
Ambeni anguinza so atkua ni	50 552 223	54 481 650	3 929 427	7,77
Anguinza so afûta ti leke na aye	112 746 367	141 885 361	29 138 994	25,84
Mama nguinza ti letâ (BEC)	15 876 367	8 985 361	-6 891 006	-43,40
Mungo maboko ti akodro wande	96 870 000	132 900 000	36 030 000	37,19
Wungo ti aye kue so alingbi ti sara na nguinza na ti fûta na aye	322 691 603	365 917 975	43 226 372	13,40

TI GBU NDA TI BON TI LETA

Kangbi wa ayeke sara na popo ti nguinza ti leta so ayeke na gbeni na mama nguinza so ayeke na gbeni ?

Tongana nguinza ti mama nguinza ayeke ne geni, aye ti tene so nguinza ti mama nguinza ti leta ayeke na gbeni. Afa so a depense so leta a sara na ya ti ngui ni so ayeke mingi a hon nguinza so a rô ni.

Tongana mama nguinza a ti na gbeni ayé ti tene nyen ?

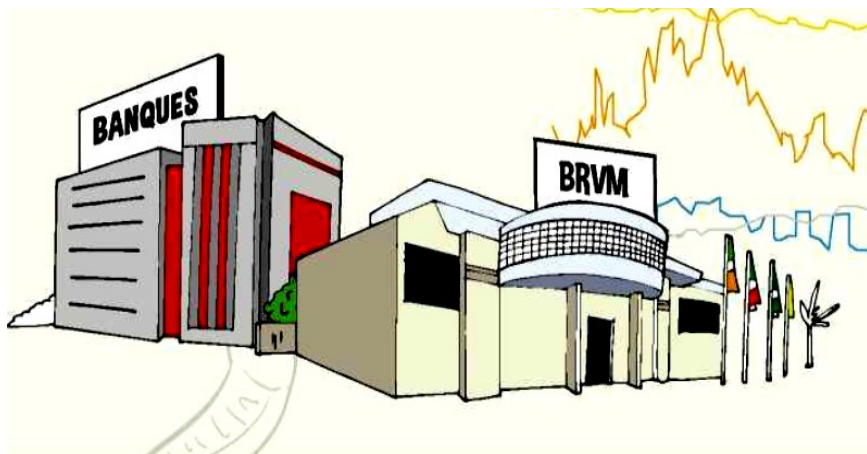

Ti deficit public wala nguinza so a tia na ya ti gogoro ti letat, aye ti sara na ti zai na ndoni deficit ti a ndokua ti leta nga na ti akete kodro.

Leta ayeke wara nguinza na ndo wa ti kanga na du ti aye na amosoro so a tia lo?

Leta ayeke sara bon na titi a sandunku nguinza nga na a ndokua so ayeke mu maboko lakue ti defango nguiza ti bendo ti gigi.

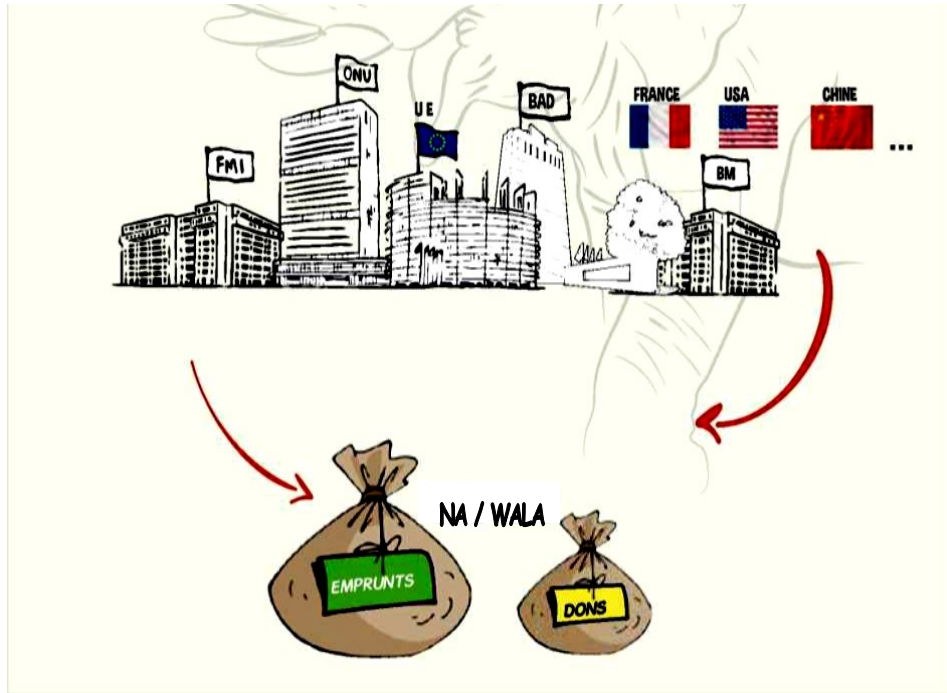
Nga lo lingbi ti wara nguinza ndali ti ambeni apialo, na lege a kota kodro so ayeke na amosoro mingi

TI GBU NDA TI BON TI LETA

Abon na lege ti akapa ti kua : FMI, Banque Mondiale, BAD, USA, Chine, etc

Abon na lege ti apialo : Gue so a wa mosoro a yeke mingui

Mungo maboko

Ambeni kodro so ayeke na amosoro mingi, nga na bendo ti gigi alingbi ti mu maboko na leta ti sara si dutingo ti azo aga nzoni

Ti ngu 2025, mama nguinza a ti na gbeni alingbi na gbundangbu 20 717 975 000 ti nguinza ti FCFA.

BÂNGO NDO NZONI, NGA NA SARANGO KUSALA NA LEGENI NA MAMA NGUINZA TI LETA

Bângo ndo nzoni, nga na sarango kusala na lege ni na mama nguinza ti leta a mu lege ti hinga ye nzoni na ndo nguinza so ayeke rôktoni na so ayeke fûta na aye. Ye so alingbi na andia ti amosoro ti ngu 2018 so andu lege ti dengo a bûze.

Kapa ti bebêngo ndo ota so ayeke tonga so. Kozoni a bâ azo kue so ayeke sara kuasala na ndo kua ti gbê nyon gbia ti amosoro na mama nguinza.

Ala kue so ayeke bebêndo so alondo na ndokua ti : *contrôle financier, comptabilité publique, Inspection générale ti Finances*, nga na ambeni ndo kua ti *missions d'audit*.

Fangô gbanga ayeke ga na peko ti a benbêngo ndo. Ndokua ti *Cour de Compte* ayeke bi lê ti lo na ndo ti a lege nde nde so ayeke sara kua na amosoro nga na a nguinza ti lingbi a ndia ti mama nguinza ti kodro.

Na ndani, awabada alezo ayeke bâ alege nde nde ti kusala ti mama nguinza alingbi na ndia LOLF ti ngu 2018.

Ayeke ndokua ti konomi, finance ti bada alezo si ayeke bi lê ti lo na ndo ni.

TONGANA SARANGO KUA NA MAMA NGUINZA AYEKE POLELE AYE TI TENE NYEN ?

Tongana a nguinza na amosoro ti kodro ayeke polele aye ti fa so ayeke sara na kua lege ni, nga ayeke vunga a sangô lakue na ndo ni si azo kue a hinga ni.

Ayeke fa nga ye kue so a sara na anguinza ayeke nzoni

Sarango tongaso ayeke mu maboko na azo ti komande ti hinga tene polele na ndo tambela ti anguinza ti leta, aye so ayeke wara na nga so ayeke futa. Aye so alingbi ti leke, ti gbian ni, nga ti bâ ndo nzoni na ndo tambela ti konomi.

Ayeke mu lege na andokua ti bada alezo, ti dengo buzê, ti hinga ye nzoni na ndo lege ti nguinza na amosoro ti kodro, nga ti sara tenê na ndo ni na amolenge ti kodro.

Ti tene ye ni a duti polele, ndokua yenda ti mama nguinza ayeke sô atondo lakue na ya ti nze ota, ti fa lege so si ayeke sara kua na anguinza na mosoro.

A tondo so ayeke fa aye nde nde na ndo ti nguinza, nga na ma-ma nguinza.

LETA AYEKE FÛTA KOZO NGUINZA NA AWAKUA TI LO SO AGUE NA WUNGO TERÊ AWE TONGANA NYEN?

Yapakara, nguinza ti pension, wala ti awakua ti leta so ague na wungo terê ayeke nyen?

Ayeke nguinza so leta ayeke fûta nze ota lakue lakue na ala so a gue na wungo terê awe. Fade so a gbian yani ti lingbi na ndia ti ngu 2018 so awabada alezo a soro ni na sûra 40 N°59/65 ti lango 25 ti nze ti janvier 1965. Ni lâ, mu lege fade so na ala so a gue na wungo tere ti wara nguinza ti ala nze oko oko gbêne ye ngu 2022.

Ayeke fûta nguinza ti ala so a gue na wungo terê awa tonagan nyen ?

LETA AYEKE FÛTA KOZO NGUINZA NA AWAKUA TI LO SO AGUE NA WUNGO TERÊ AWE TONGANA NYEN ? (SUITE)

Ayeke tokua ni na ndokua ti bantango nguinza wala a banque na ndo ti a compte ti awakua ti leta so ague na wungo tere. Na pekoni si ayeke futa ni na zo oko oko.

Biani, leta ayeke wara nguinza ndo wa ti futa na azo so a gue na wungo terê?

Na lege ti a nguinza so ayeke mû ni na ndo ti nguinza so ayeke futa na ala nze na nze, na ayeke bata ni na ya gogoro ti leta. Ni lâ a bungbi nî, aleke yani na pekoni si ayeke futa ni na ala.

Mo tenê tene ni nzoni. Mê a sara fade so ngû usê awe so mbi gue na wungo terê ade a futa mbi ape !

Pakara, tongana mo wara mbeti so afa na mô so lango ti guengo ti mô na wungo terê alingbi, ayeke nzoni mo leke a mbeti tonga so:

LETA AYEKE FÛTA KOZO NGUINZA NA AWAKUA TI LO SO AGUE NA WUNGO TERÊ AWE TONGANA NYEN ? (SUITE)

- Arrêté d'admission à la retraite ;
- Certificat de Cessation de Paiement ;
- Relevé Général des services civils ;
- Arrêté d'intégration dans la Fonction Publique Centrafricaine ;
- Arrêté de titularisation ;
- Certificat de Cessation de Service ;
- Arrêtés d'avancement ;
- Deux derniers Bon de Caisse ;
- Copies légalisées des actes de naissance des enfants + Certificat de vie ;
- Deux cartes photo forma d'identité ;
- Relevé d'Identité Bancaire (RIB) ;
- Acte de mariage (s'il y a lieu) ;
- Arrêté de validation de services auxiliaires + quittance de versement au trésor Public pour les Décisionnaires et Contractuels (s'il y a lieu)

Tongana mô leke a mbeti so kue awe, alingbi mô gue na ni na ndokua ti pension. Tongana a bâ yani kue awe, ayeke tô ni na Agence Comptable Centrale ti Trésor nga na Office Nationale d'Informatique (ONI) si a mu lege na mo ti wara kozo nguinsa ti pension ti mo na lege so fade ayeke zia na ndo ti compte ti mo na banque.

Tongana si mbeni kpalé a londo, fade ayeke gi lege kue ti leke ni si afûta mo na pekoni.

A ndokua wala si ayeke bâ ndo na lege ti nguinsa ti ala so a gue na wungo terê so ?

LETA AYEKE FÛTA KOZO NGUINZA NA AWAKUA TI LO SO AGUE NA WUNGO TERÊ AWE TONGANA NYEN ? (SUITE ET FIN)

So Nzoni! Kozoni si mbeni zo so a gue na wungo terê awara nguinza ti lo, a mbeti ti lo ayeke si na andokua nde nde so :

La Direction Générale de l'Intendance de l'Armée Nationale pour les militaires retraités;

La Direction de la Gestion des Carrières du Personnel (Ministère de la Fonction Publique et de la Réforme Administrative ;

La Direction des Pensions (Ministère des Finances) ;

La Direction du Contrôle Financier ;

La Direction des Dépenses Publiques ;

La Direction Générale du Budget ;

La Direction de Cabinet du Ministère des Finances et du Budget ;

Singila mingi, bê ti mbi a nzerê ndali ti a pendere kiringo tenê ti mo na ahunda ti mbi. Mbi hinga fadeso ye so mbi lingbi ti sara awe!

Ala ye ti hinga ye na ndo ti tene ti
mama nguinza ti kodro?

Ayeke nzoni mo gue na ndo gbanda
tere www.finances.gouv.cf

BUDGET CITOYEN
2025

disponibles sur internet sur
le site du Ministère des
Finances et du Budget
à l'adresse :
www.finances.gouv.cf ?

Na lege ti aye nde nde so ala
fa, mbi gbu ndâ ti mama nuin-
za, nga na ndia na ndo amosoro
ti kodro nzoni awe.

Ayeke nzoni nguinza oko oko a
gue na ndo so afa ti gue da, na
asara na kua na lege ni.

E ye ti kiri singila na azo kue
so a mû mbage na kusala ti le-
kengo mama nguinza ti kodro
nga na ndia na ndo amosoro ti
ngu 2025 si azo mingi alingbi
hinga tenê na ndo ni.

Ndia na ndo ti amosoro na mama
nguinza ayeke mû maboko ande na
ngurugbia ti sara si dutingo ti awa
Bê Afrika ti wali, ti koli, amaseka
nga na akota zo aga nzoni.

